

Du skal elske dit barn og respektere det

Moderne grønlandsk litteratur i 80'erne ønsker, at det er os, der skal arbejde for vort land

Af Kristian Olsen, aaju

Artiklen er skrevet på basis af en forelæsning, forfatteren holdt på University College London, Department of Scandinavian Studies i marts 87. Forsiden og artiklens illustrationer er udført af forfatteren.

Artiklens forfatter foran University College, London.

Den moderne grønlandske litteratur er i slutningen af fattigfirserne på vej til at beskrive den ændrede samfundsstruktur, hvor den oprindelige fangerkultur og

dens livsform med traditionsbundne værdisystemer forsvinder og bliver erstattet af et broget klassesamfund, som udvikles på basis af de danske administrationshierarkier, der med årene har etableret sig kraftigst i det centrale Grønland.

Frustrationssymptomerne, fremmedgørelse og rodløshed ansføres eksempelvis hos en kvindelig forfatter *Dorthe Nathanielsen*, der i sin seneste bog fra 1986 skriver, at ønsket om at spise dansk proviant er et tungtvejende problem og et ønske. Derfor er man begyndt at være meget optaget af pengeøkonomien. Man kan ikke undvære den såkaldte købemad i butikken, fordi man ikke længere kan leve udelukkende af grønlandsk proviant.

Man producerer altså under dansk ledelse. Fangerfamilierne bliver arbejdere, men lønnen er lille og arbejdspladserne få.

Den socialrealistiske forfatter berører også opdragelsesmæssige problemstillinger, da de traditionelle autoritetsnormer, som domineres af mandens magtbeføjelser, har mistet deres betydning.

Arbejdsfordelingen under de traditionelle normer, hvor kvinden passer og opdrager børnene til at erhverve gode og menneskelige kvalifikationer, er forandret, efter at mange kvinder er blevet tvunget til at blive lønarbejdere. Udbygningen af grønlandske byer udføres af danskere, skriver *Dorthe Nathanielsen*, fordi grønlænderne ikke selv kan bestemme, hvilke steder de selv foretrækker. Al ting styres fra Danmark. Uanset disse forhold akcepterer grønlænderen den øjeblikkelige situation stiltiende; hvad rager det hende/ham? Naturen er da vidunderlig smuk; der er ikke noget at være bange for. Det eneste, der kan komme, er stormen. Den kan man ikke bremse. Man er ikke nervøs over for styret. Man ved udmærket, at kommunerne laver bekendtgørelser, men hvem skal kritisere dem? Man følger med strømmen. Een ting bliver grønlænderen ved med at beholde: *Friheden*. Hvis ikke han har lyst til at arbejde, kan han lade være. Man forfølger ham ikke af den grund. Det er friheden, der er det grundlæggende element i den traditionelle kultur. Det har derfor været meget svært at vænne sig til en livsform, som krævede ansvarshavende beslutningstagere og suverænt lederskab. Når man arbejdede på fiskefabrikken, gjorde man det kun for at tjene penge. Man vænnede sig til profittens uundværlighed, især hvis man ønskede en såkaldt forbrugsvarekultur.

Såvidt forfatteren *Dorthe Nathanielsen*, der blander paradokserne sammen og påpeger de følelsesmæssige udviklingstendenser. Vi må erkende, at *Dorthe Nathanielsens* budskab er realistisk, fordi

den grønlandske og danske livsform trods overfladiske ligheder afviger fra hinanden. Selv om Grønlands Hjemmestyres selvstændiggørelse er blevet realiseret i løbet af *kun* otte år, har der været tunge byrder, som *Dorthe Nathanielsen* fremstiller med ærlig tolerance.

For at tage socialrealistiske tendenser frem på opbrudstidens poesi er det politiske kampfelt et godt eksempel:

Inde på land træffer jeg ham
på gåsefangst
i dag er det søndag siger han
ingen må skyde
Det siger de gamle
For vi lytter til dem
– engang imellem.

Det eneste, der kan komme, er stormen.

For vi lytter til dem – engang imellem.

Det er lyrikeren og politikeren *Arqaluk Lynge* fra *Inuit Ataqatigiit*, der smelder med flaget:

Dengang vidste vi
at der var balance
et liv med gensidig respekt
mellem dyrene og os
Idag er vi nærmest under arrest
overalt sidder vogtere
og vi i bestandigt forhør.

For at forstå *Arqaluk Lynge*s poesi er det vigtigt at understrege, at den neopolitiske røst anvender *ordet* på samme plan som de eskimoiske sangdueller og sangkampe. Gennem sin slagkraftige formstruktur har *det moderne ord* været i stand til at anskueliggøre to-folkssystemets oprindelige udviklingsmetodik.

Forudsætningen for at protestere over kulturimperialismens fremfusende ad-

færd ligger godt gemt i 60'ernes koncentrationspolitik, hvor man affolkede byggerne. Man nedlagde en urentabel kulmine i Diskobugten og spredte dens befolkning til andre byer i 1972. Konsekvensen af den centralistiske nyordningspolitik med profitmaximeringen til følge i de »fede« produktionscentre, »åbentvandsbyerne«, giver sig udslag i poesien. Utilfredshed bliver kanaliseret blandet med skønhedsåbenbaringer og forherligelser.

Malik Høegh, hvis betydning gennem sanggruppen »*Sume*« (hvor?) animerer til en *opvågning*, udspyr sin galde:

1. Pengene er herre
over myndighederne
de er vejen til ulykker
Ha-iar!
de begæres
de er årsagen til
det forbandede profitjag.

2. I, der arbejder, regnes ikke for noget
jeres meninger regnes ikke for noget
Qullissat blev lukket
arbejderne ladt i stikken
forflyttet til ulykkerne
Ha-iar.
I så de blev forvist
hvor var jeres meninger?

3. I, der er tavse, regnes ikke for noget
jeres meninger regnes ikke for noget
Qullissat . .
Qullissat . .
Vi må og skal komme igen!

En *opvågning* i form af en protestsang betyder, at den radikaliserede kulturelite begynder at analysere, hvad der er sket

Vi må og skal komme igen.

under etablering af det neokolonialistiske begrebsapparat. Hvad betyder profitjag? Hvad vil det sige at blive regnet for noget? Hvilker kraftfelter skal vi anvende for at bruge den gamle kulturånd? Hvordan skal vi organisere og aktivere en kulturel produktion, der overbeviser det grønlandske samfund om, at dens arv er en frihedsideal, som godt kan tilpasse sig de frie kræfters bevægelighed og distancere sig fra den oprindelige nyordning gennem styrkelsen af personlighedsmodellerne og subjektivering af den grønlandske og danske model? I hvor høj grad skal den grønlandske ånd og de udefinerbare grønlandske forudsætninger styre den danske påvirkning?

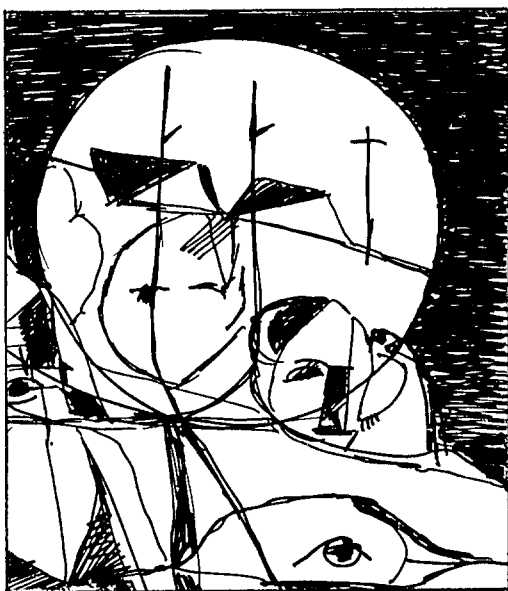
I midten af 70'erne genoplever mange og den nye grønlandske venstrefløj Aasivik-traditionerne med et stærkt nationalistisk ideologigrundlag.

I 80'erne har disse landsstævner fået aktualiseret kulturværdiernes betydning i struktursvingningerne og slået fast, at kulturarven rummer meget betydelige

vækstmuligheder. Inden for den moderne grønlandske litteratur, kunst og poesi har man konkretiseret den kulturelle faktors bæreegenskaber. Men det, der på det alvorligste plan kan aflæses i konfliktfasen, er den menneskelige afmægt og dens kamp for at fastholde en reel grønlandsk holdning. Man forsøger at dæmme op for den vedvarende rodløshed og fremmedgørelse med ringe held. Identitetsproblematikken kriminaliseres i den grad, at det bliver svært at bruge en menneskevenlig og tillidsskabende opdragelsesstrategi.

Jeg sidder her
og tankerne går
mens jeg sidder her
og kravler ind i mig selv
er det ved at gå op for mig
at du viger udenom
for ikke at tage del
på grund af dårlig samvittighed
at du er træt og ikke vil leve
fordi du ingen identitet har.

Nu kan samfundssygdomme på det psykosomatiske plan godt indeholde en flersidig problemkodeks. De mest iøjnefaldende symptomer synes at være rodløshed, fremmedgørelse og identitetsforvirring, der beror på brud i den infantile fase. Disse brud blusser op igen i ungdommens selvrealisationsfase. Det kan ikke misforstås, at *Malik Høegh* forbinde jeg-svaghed med træthed og defaitisme. I begrebsholdningen ligger der en latent mindreværdsfølelse over for den historiske fortid og den krakilske dannede overflade. Her kan man antydningssvis hente den jeg-svages forhistori-

Hvad vil det sige at blive regnet for noget?

ske rodløshed og dens manglende erkendelse af historiens ukontrolable akceleration. Det er rigtigt, at man er tilskuer ved indførelsen af produktionsvirksomhederne, lønarbejdet og klassesamfundsdannelsen, men efter hjemmestyrets indførelse er de tidligere tilskuere gjort ansvarlige for udviklingen i produktionssektoren. Vi kan dog i denne forbindelse ikke se bort fra, at den manglende grønlandske identitet, der i sin dobbelthed er en besværlig faktor, ønsker tryk-

Kulturelt set er vi i det analytiske felt tvunget til at erkende, at den post-modernistisk-grønlandske udvikling er en dobbelthed, der befinder sig i en op-søgende periode, fordi vi på den ene side forsøger at hævde os som et folk med nationalistiske særpræg og på den anden side tilegner os den materielle og åndelige påvirkning, der tilføres os udefra. Det er en meget svær balancegang.

Højskolelærer *Mads Lidegaard* har ret i, at den grønlandske holdning bundet i holdningen om *at være* noget, og at den danske holdning ønsker at *blive* noget. Vores lærer i historie på Realskolen i det gamle Godthåb har vurderet de følelsesbetonede ideologier rigtigt og har skabt forståelse for den gensidige udveksling af de positive forskelle i opbygningen af hjemmestyret.

Højskolelærer *Adam Nielsen*, der har fulgt blandingsgenerationerne på nært hold, markerer i sin digtsamling *Qiviarneq* (Blikket) en ny drejning af de åndelige fundamenter, der uden at moralisere spørger om, hvorfor der ikke eksisterer det elvte bud:

Vi har lært
at der findes 10 bud,
de er dybsindige
– de er fine regler –
de berører
samfundsmæssigheden stærkt.
Jeg savner bare ét bud
jeg har lyst til at spørge om:
(underforstået: hvorfor er der
ikke det elvte bud, der hedder:)
»Du skal elske dit barn
og respektere det.«

Det er os, der skal arbejde for Vort Land.

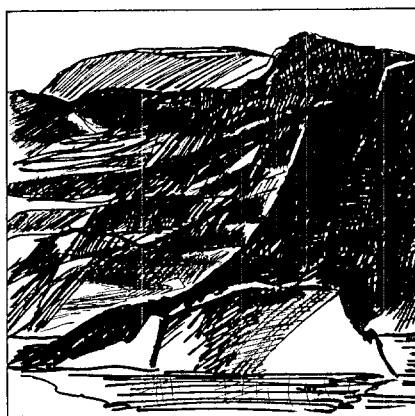
I samme forbindelse holder han en prædiken, som henvender sig til den voksne eller nationens opdrager om man vil:

Hvis barnet er på vej
til at blive voksen
skal du se videre ind
i fremtiden
ser du et gammelt menneske gå forbi
tak da den forløbne tid;
et barn og en gammel
tegner familiens beståen –
og bestyrker
samfundskontinuiteten.

Kontinuitet er et af de vigtigste identifikationsord i opbyggelse af en indre og ydre identitet. Derfor er *Adam Nielsens* holdning meget værdifuld at fastholde i dobbeltgenerationen. I digtet med titlen *En dag* fastslår han sin målrettede og samfundsbevarende erkendelse, som i dag styrker tolerancen og selvtiliden:

En dag
vil vi opnå følgende:
»Det er ikke Vort Lands opgave
at arbejde for os:
det er os, der skal arbejde
for Vort Land.«

En filosofisk digters enkle og sikre konkretisering af menneskeværdibegrebet danner en stabil kontrast til opsøgende protestdigte og sange med politiske ekkoer, der naturligt nok blev efterfulgt af politiske grupperinger, indførelse af hjemmestyre og en realistisk opbygning af et statsapparat, der er *dansk*, men som dobbeltgenerationerne skal forme til at tegne en grønlandsk identitet.

Statsapparatet er dansk. Landet er grønlandsk.

Adam Nielsen giver den kommende dobbeltgeneration en ideologisk erkendelsesmonomentalitet, der taler til den indre menneskelighed: Ikke Grønland for os selv, men os for Grønland. Denne grønlandske nuance er en positiv reaktion i den institutionaliserede, internationaliserede og bureaukratiserede samfundsudvikling. Det beviser, at grønlandske forfattere, digtere og kunstnere er opmærksomme på de samfundsstrukturelle afvejningsproblemer, hvor man til tider kan frygte en optrapning af det åndelige forfald. Bag *Adam Nielsens* elvte bud ligger der utvivlsomt en fremtidig optimisme med hensyn til de løsningsmodeller, der tilgodeser de kommende års dobbeltgenerationer.

Litteratur:

- Erikson, Erik H.: Identitet – ungdom og kriser. H. Reitzel 1971.
Dahl, Jens: Arktisk selvstyre. Akademisk Forlag 1986.
Det grønlandske Selskabs Tidsskrift nr. 7, 8, 9, 1980. Tema: Identitet.
Lynge, Arqaluk: Tupigusullutik angalapput/ Til hæder og ære. Brøndum 1982.
Nathanielsen, Dorte: Aani. Atuakkiorfik 1986.
Nielsen, Adam: Qiviarneq. Atuakkiorfik 1985.
»Sume/Sumut«. Demos 13.